

Èkejọ Jẹ ti àwọn Méje — Nọmbà Kìíní

Ròòmù Méjì Ti Miller

Jeff Pippenger

2023-09-13

William Miller fi ìhìnṣe àṣotẹlẹ̀ rẹ̀ lélẹ̀ lórí àkópọ̀ agbára méjì tí ń mú ìdahoro wá, èyí tí ó tọ́ka sí ní òótọ́ gégé bí Ròòmù abọ̀rìṣà àti Ròòmù pópòpù.

“Nígbà tí William Miller ń lo ilànà ìtumọ̀ rẹ̀, ó ṣàkíyèsí nínú onírúurú ẹ̀ṣẹ̀ Ìfihàn-ojọ̀-ikẹyìn pé àkòrí kan máa ń tún ara rẹ̀ hàn léraléra, iye ni ìjámhá àti àrìyànjìyàn láàárín àwọn èniyàn Ọlórùn àti àwọn ọ́tá wọn. Nínú itúpalè rẹ̀ nípa àwọn agbára inúnibíni sí àwọn èniyàn Ọlórùn jálẹ̀ àwọn ayé, ó gbé ìmọ̀ràn àwọn ohun ìrira méjì kalẹ̀, tí ó túmọ̀ sí pé ẹ̀sìn kẹ̀fẹ̀rì (ohun ìrira àkókó) jẹ̀ ààmì agbára inúnibíni tí ó wà léyìn ijọ̀, àti pé ipò pópòpù (ohun ìrira kejì) ń sojú agbára inúnibíni tí ó wà nínú ijọ̀. Àkòrí àwọn ohun ìrira méjì yìí ni ó ẹ̀ ṣe àfihàn ọ̀pọ̀ jùlọ̀ nínú àwọn ìtumọ̀ àṣotẹlẹ̀ tí ó tẹ̀lé.” P. Gerard Damsteegt, *Foundations of the Seventh-day Adventist Message and Mission*, 22.

Àwọn onímọ̀-ọ̀rọ̀ ẹ̀sìn ti Adventism jẹ́wọ̀ òtítọ̀ náà pé àtẹ́jádẹ̀ ilò àṣotẹlẹ̀ ti Miller ni àwọn agbára ahoro méjì ti ẹ̀sìn keferi àti ti papacy, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé wọn kàn ń kà á sí itúpalè itàn àwọn Millerite nikan, kì í ẹ̀ gégé bí òtítọ̀ tí Ọlórùn fi fún un.

“Ọlórùn rán àngẹ̀lì Rẹ̀ láti mú kó kan ọ̀kàn àgbẹ̀ kan tí kò tii gba Bíbẹ̀lì gbọ̀, kí ó lè darí i sí wíwá àwọn àṣotẹlẹ̀ nínú rẹ̀. Àwọn àngẹ̀lì Ọlórùn máa ń bẹ̀ ẹ̀nikan yàn náà wò léraléra, láti tọ̀ ìrònú rẹ̀ sọ̀nà àti láti sí àwọn àṣotẹlẹ̀ tí ó ti sọ̀kùnkùn nígbà gbogbo fún àwọn èniyàn Ọlórùn sí ọ̀ye rẹ̀. A fi ìbẹ̀rẹ̀ ẹ̀wọ̀n òtítọ̀ náà fún un, a sì mú un lọ síwájú láti wá ìjápọ̀ léyìn ìjápọ̀, títí ó fi fi iyálẹ̀nu àti ìmọ̀rírì wo Ọ̀rọ̀ Ọlórùn. Ó rí níbẹ̀ ẹ̀wọ̀n òtítọ̀ pípé kan. Ọ̀rọ̀ náà tí ó ti kà sí ẹ̀ni tí a kò mí sí nípasẹ̀ ìmísì Ọlórùn, ní bá yìí sí síwájú ojú iran rẹ̀ nínú ẹ̀wà àti ọ̀go rẹ̀. Ó rí i pé apá kan nínú Ìwé Mímọ̀ ń ṣàlàyé òmíràn, àti pé nígbà tí ẹ̀ṣẹ̀ kan bá di mó ọ̀ye rẹ̀, ó rí nínú apá mímíràn ti Ọ̀rọ̀ náà ohun tí ó ṣàlàyé e. Ó fi ayọ̀, pẹ̀lú ìbọ̀wọ̀ àti ìbẹ̀rù jìjìnlẹ̀ jùlọ̀, wo Ọ̀rọ̀ mímọ̀ Ọlórùn.” *Early Writings*, 230.

“Ángẹ̀lì rẹ̀” ni Sister White sọ̀ ní tààrà pé Gabrieli ni.

“Àwọn ọ̀rọ̀ àngẹ̀lì náà pé, ‘Èmi ni Gébúráẹ̀lì, ẹ̀ni tí ń dúró níwájú Ọlórùn,’ fi hàn pé ó di ipò ọ́lá gígá kan mú nínú àwọn àgbàlá ọ̀run. Nígbà tí ó wá pẹ̀lú ìránṣẹ̀ sí Dániẹ̀lì, ó ní, ‘Kò sí ẹ̀ni tí ó dúró pẹ̀lú mi nínú àwọn nńkan wọ̀nyí, bí kò ẹ̀ Míkáẹ̀lì [Kristi] Ọmọ̀-aládé yín.’ Dániẹ̀lì 10:21. Nípa Gébúráẹ̀lì ni Olùgbàlá sọ̀ nínú Ìfihàn, pé, ‘Ó sì rán án, ó sì fi á hàn nípa àngẹ̀lì Rẹ̀ sí ìránṣẹ̀ Rẹ̀ Jóhánù.’ Ìfihàn 1:1. Àti fún Jóhánù ni àngẹ̀lì náà kéde pé, ‘Èmi jẹ̀ ẹ̀lẹgbẹ̀-òjìṣẹ̀ pẹ̀lú rẹ̀ àti pẹ̀lú àwọn arákùnrin rẹ̀ àwọn wòlìi.’ Ìfihàn 22:9, R.V. Ìròyìn àgbàyanu ni—pé àngẹ̀lì tí ó dúró léyìn Ọmọ̀ Ọlórùn ní ọ́lá ni ẹ̀ni tí a yàn láti sí àwọn ète Ọlórùn payá fún àwọn èniyàn ẹ̀lẹ̀ṣẹ̀.” *The Desire of Ages*, 99.

“Ìrònú àgbàyanu ni pé—àngẹ̀lì tí ó dúró légbẹ́ẹ̀ Ọmọ̀ Ọlórùn ní ọ́lá ni ẹ̀ni tí a yàn láti sí àwọn ète Ọlórùn sí ọ̀kàn William Miller.” Kì í ẹ̀ Gabrieli nikan, sùgbọ̀n àwọn àngẹ̀lì ní ọ̀pọ̀ ni wọn darí ọ̀ye

rẹ nípá àwọn àsọtélẹ̀ “tí ó ti jẹ̀ òkùnkùn nígbà gbogbo fún àwọn ènìyàn Ọlórùn.” Gabrieli àti àwọn àngẹ̀lì miíràn mú Miller kojá nínú Bíbẹ̀lì ní itẹ̀lẹ̀ láti inú Jénésìsì lọ síwájú. Nítorí nàà, a darí i sí àsọtélẹ̀ àkókò tó gùn jù lọ nínú Bíbẹ̀lì, èyí tí í ẹ̀ “àkókò méjẹ” (ẹgbẹ̀rún méjì, ọgọ̀rùn-ún márùn-ún, ogún ọdún) ti Lefitiku ogún-ún mẹfà, ẹ́ájú kí a tó darí i sí ẹgbẹ̀rún méjì àti ọgọ̀rùn-ún ojọ̀ ti Dáníẹ̀lì orí kejọ̀ àti ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rínlá.

“Lẹ́yìn nàà mo fi ara mi fún àdúrà àti fún kíkà ọ̀rọ̀ nàà. Mo pinnu láti fi gbogbo imòrán tí mo ti ní tẹ̀lẹ̀ sílẹ̀, láti fi mímúná Ìwé Mímọ̀ wé Ìwé Mímọ̀ dáadàa, àti láti lepa ikẹ̀kọ̀ọ̀ rẹ̀ ní ọ̀nà ilàà àti ọ̀nà isètò. Mo bèrẹ̀ pẹ̀lú Jénésìsì, mo sì ka ẹ̀sẹ̀ ní ẹ̀sẹ̀, ní lílọ̀ síwájú kí í ẹ̀ yára ju bí itumọ̀ ọ̀kọ̀ọ̀kan àwọn apá nàà ẹ̀ yẹ̀ kí a tú u sílẹ̀ bẹ̀ẹ̀ gẹ́gẹ̀ bí yóò ẹ̀ fi mí sílẹ̀ láiní idààmú kankan nípá ohun ijìnlẹ̀ àdìitú tàbí itakora. Nígbà gbogbo tí mo bá rí ohun kan tí kò ẹ̀ kedere, ẹ̀sẹ̀ mi ní láti fi wé gbogbo àwọn apá miíràn tí ó ní ibásepọ̀ pẹ̀lú rẹ̀; pẹ̀lú irànlọ̀wọ̀ CRUDEN, mo sì ẹ̀yàwọ̀ gbogbo àwọn ọ̀rọ̀ Ìwé Mímọ̀ nínú èyí tí a ti rí èyíkẹ́yí nínú àwọn ọ̀rọ̀ pàtàkì tí ó wà nínú apá tí kò ẹ̀ kedere nàà. Lẹ́yìn nàà, nípá fífí gbogbo ọ̀rọ̀ ní ipa rẹ̀ tó yẹ̀ lórí kókó-ọ̀rọ̀ ọ̀rọ̀ nàà, bí imọ̀ mi nípá rẹ̀ bá gbogbo àwọn apá miíràn tó ní ibásepọ̀ nínú Bíbẹ̀lì mu, kò tún jẹ̀ isòro mó. Ní ọ̀nà yìí ni mo ẹ̀ lepa ikẹ̀kọ̀ọ̀ Bíbẹ̀lì, nínú ikà àkókó mi rẹ̀, fún bí ọdún méjì, mo sì ní itẹ̀lọ̀rùn pípẹ̀ pé ọ̀nà fúnra rẹ̀ ni olùtumọ̀ ara rẹ̀. Mo rí i pé nípá fífí Ìwé Mímọ̀ wé itàn, gbogbo àwọn àsọtélẹ̀, bí wọn ti ẹ̀ títí di iwọn tí wọn ti ẹ̀, ní wọn ẹ̀ ní tí gidi; pé gbogbo onírúurú àwòrán, àkàwé, ọ̀wẹ̀ àpẹ̀júwẹ̀, àfiwéra, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ nínú Bíbẹ̀lì, yàlà ni a ẹ̀làyé wọn nínú isopọ̀ wọn títòsì, tàbí pé a tùmọ̀ àwọn ọ̀rọ̀ tí a fi sọ wọn nínú àwọn apá miíràn ti ọ̀rọ̀ nàà, àti pé nígbà tí a bá ti ẹ̀làyé wọn bá yìí, a gbọ̀dọ̀ lóye wọn ní tí gidi gẹ́gẹ̀ bí itumọ̀ bẹ̀ẹ̀. Nípá èyí ni mo ẹ̀ ní itẹ̀lọ̀rùn pé Bíbẹ̀lì jẹ̀ ètò àwọn ọ̀títọ̀ tí a ti sí payá, tí a fi hàn ní kedere àti ní ọ̀nà tí ó rọ̀rùn tó bẹ̀ẹ̀ gẹ́gẹ̀ bí “eni tí ń rìn lójú ọ̀nà, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ òmùgò, kò nílò láti ẹ̀nà nínú rẹ̀.” ...

“Nípasẹ̀ ikẹ̀kọ̀ọ̀ jìnlẹ̀ sí i nínú Ìwé Mímọ̀, mo wá pinnu pé àwọn àkókò méjẹ ti àṣẹ-gíga àwọn Kẹ̀fẹ̀rì gbọ̀dọ̀ bèrẹ̀ nígbà tí àwọn Júù dáwọ̀ jìjẹ̀ orílẹ̀-èdè olóminira dúró nígbà igbèkùn Manase, èyí tí àwọn akòṣẹ̀mọṣẹ̀ isirò-àkókò tí ó dára jùlọ̀ fi sí ọdún 677 ẹ́ájú Kristi; pé ojọ̀ 2300 bèrẹ̀ pẹ̀lú ọ̀sẹ̀ àádọ̀rin, èyí tí àwọn akòṣẹ̀mọṣẹ̀ isirò-àkókò tí ó dára jùlọ̀ fi sí ọdún 457 ẹ́ájú Kristi; àti pé ojọ̀ 1335, tí ó bèrẹ̀ pẹ̀lú iyípadàkúró ẹ̀bọ̀ ojoojúmọ̀ nàà, àti idásílẹ̀ ohun iríra tí ń mú iparun wá, Danieli orí kejẹ̀ ẹ̀sẹ̀ kọ̀kànlá, ni a ó fi ojọ̀ rẹ̀ bèrẹ̀ láti igbà tí a gbé àṣẹ-gíga Páápà kalẹ̀ lẹ́yìn imúkúró àwọn ohun iríra abọ̀rìṣà, èyí tí, gẹ́gẹ̀ bí àwọn akòwé-itàn tí ó dára jùlọ̀ tí mo lè tọ́ka sí ẹ̀ sọ, ó yẹ̀ kí a fi sí iwọn ọdún 508 lẹ́yìn Kristi. Nípá kíkà gbogbo àwọn àkókò àsọtélẹ̀ wònyí láti oríṣiríṣi ojọ̀ tí àwọn akòṣẹ̀mọṣẹ̀ isirò-àkókò tí ó dára jùlọ̀ yàn fún àwọn isẹ̀lẹ̀ nàà láti inú èyí tí ó hàn gbangba pé a gbọ̀dọ̀ ti kà wọn, gbogbo wọn yóò parí ní àkókò kan nàà, ní iwọn ọdún 1843 lẹ́yìn Kristi. Bá yìí ni a ẹ̀ mú mi dé, ní ọdún 1818, ní iparí ọdún méjì ikẹ̀kọ̀ọ̀ mi nínú Ìwé Mímọ̀, sí ipinnu mímọ̀lẹ̀ tí ó jìnlẹ̀, pé ní iwọn ọdún mḕèdógún-dín-lógbòn láti àsìkò nàà gbogbo ọ̀ràn ipò wa isinsin yìi yóò di mímú parí...” William Miller’s Apology and Defense, 6, 12.

Ọ̀fín ikókó itumọ̀ àkókó fi idí rẹ̀ múlẹ̀ pé ohun àkókó tí a bá mẹnù kàn ni ó ní ijẹ́pàtàkì jùlọ̀, àti pé ohun àkókó tí a mẹnù kàn nínú Ìṣipayá orí kìn-ín-ní ẹ̀sẹ̀ kìn-ín-ní ni ilàà ibánisọ̀rọ̀ tí Baba ń lò bí Ó ẹ̀ ń fi iránṣẹ̀ ránṣẹ̀ sí Jésù, ẹ̀ni tí ó sì tún fi í fún àngẹ̀lì Rẹ̀, ẹ̀ni tí ó sì tún fi í fún wòlù kan, ẹ̀ni tí ó sì kọ̀ ọ̀ sílẹ̀, tí ó sì rán án sí àwọn ijo. Nígbà tí Adventism kọ̀ isẹ̀ àti àwọn isàwárí William Miller sílẹ̀, wọn kí í ẹ̀ pé wọn kọ̀ àwọn ipilẹ̀ wọn nikan, sùgbọ̀n wọn tún kọ̀ ilàà ibánisọ̀rọ̀ gan-an tí ó mú Miller dé inú àwọn ọ̀yẹ̀ rẹ̀, wọn sì kọ̀ ilàà nàà tí í ẹ̀ ọ̀nà kan soṣo fún ènìyàn láti lóye Ìṣipayá Jésù

Kristi tí a sí sílẹ̀ diẹ̀ ǵájú kí àkókò ìdánwò tó parí.

A mú Miller wá sí ìmòye pé àkókò méje tí ó wà nínú Lefitiku bèrẹ̀ ní 677BC. Kò dí ọ̀dún 1856 ní Olúwa fi Hiram Edson hàn pé itúkà àkókò méje náà ní a tún mú ẹ̀ sí àwọn ẹ̀yà mǵwáá àríwá tí Ísírẹ̀lì. Olúwa n gbìyànjú láti mú ìmòye àkókò méje náà dàgbà ní ìbámu pẹ̀lú, ẹ̀gbọn jìnnà síwájú ịsàwárí ipilẹ̀ Miller nípa àkókò méje. Ẹ̀gbọn ní ọ̀dún 1856 imọ̀lẹ̀ tí Hiram Edson gbékalẹ̀ parí ní ọ̀nà àdìitú, nítorí àpilẹ̀kọ̀ kejọ̀ nínú àtẹ̀jáde náà parí pẹ̀lú ọ̀rọ̀ James White, ẹnì tí ó jẹ̀ Olootu Review and Herald nígbà náà pé, “Láti máa tẹ̀síwájú.” A ọ̀ “tẹ̀síwájú” sí i, ẹ̀gbọn kì í ẹ̀ títí di lẹ́yìn September 11, 2001, nígbà tí Olúwa darí àwọn ènìyàn Rẹ̀ sí “àwọn ọ̀nà àtìjọ̀” àti níkẹ̀yìn sí àtẹ̀jáde àpilẹ̀kọ̀ tí kò tii parí tí Hiram Edson kọ̀.

A kò sàgbéyẹ̀wò ịṣòtẹ̀ tí ó bèrẹ̀ ní kété lẹ́yìn idààmú nílá náà ní àkókò yìí, bí kò ẹ̀ láti tọ̀ka sí i pé, bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé a darí Miller sí “àkókò méje” tí Lefitiku mǵrindínlọ̀gbọn, ó hàn gbangba pé Olúwa ní ètẹ̀ láti mú imọ̀ àkókò nípa àkókò méje náà pọ̀ sí i ju imòye ipilẹ̀ Miller lóri kókó-ọ̀rọ̀ náà lọ. Ó yan Hiram Edson, iranṣẹ̀ kan náà láti inú itàn yẹn gan-an tí Ó tí ǵájú yàn láti fi iran Kírísítì tí n wọ̀ Ibi Mímọ̀ Jùlọ̀ hàn ní October 23, 1844.

Eyi ní idí tí mo fi lo ọ̀rọ̀ onímọ̀ ẹ̀sìn Adventist náà láti jẹ́wọ̀ pé àkànṣe fún gbogbo àwọn ilò àṣotẹ̀lẹ̀ Miller dá lóri ọ̀ye rẹ̀ nípa àwọn agbára iparun méjì tí a ǵáfihàn nínú iwé Dániẹ̀lì gégẹ̀ bí “ojoojúmọ̀” (ẹ̀sìn àjẹ̀jì), èyí tí a máa n so pọ̀ mó bóyá “irékojá” tàbí “iríra,” tí àwọn méjèjèjì n ọ̀jọ̀ àwọn apá ọ̀tọ̀tọ̀ tí agbára iparun tí ipapacy. Ọ̀ye ipilẹ̀ Miller nípa àwọn agbára Romu tí pọ̀ sí i gidigidi láti ịgbà itàn tí ó n ǵáfihàn.

Àwọn ángẹ̀lì Ọ̀lọ̀run, pẹ̀lú Gébírẹ̀lì, ní wọn darí Miller sí àwọn imọ̀lára tí ó kéde. Àwọn imọ̀lára wònyí ní àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ tí ó kéde nínú, àwọn ọ̀fin itumọ̀ Bíbẹ̀lì tí ó lò, àti pẹ̀lú ilàna àgbékalẹ̀ tí ó jẹ̀ kí ó lẹ̀ ẹ̀tò àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ náà ní ọ̀nà tí ó tọ̀. A fún Miller ní ilàna àgbékalẹ̀ náà pé àwọn agbára apanirun méjì tí a tọ̀ka sí nínú Dániẹ̀lì ní Romu aláìgbọ̀ràn àti Romu pọ̀òpù. Future for America ní a darí sí ilàna àgbékalẹ̀ àwọn agbára apanirun mǵta: dragoni, ẹ̀ranko náà, àti wòlìi èké.

Mo sì rí ẹ̀mí àimọ̀ mǵta bí àkẹ̀ré jáde láti inú ẹ̀nu dragoni náà, àti láti inú ẹ̀nu ẹ̀ranko náà, àti láti inú ẹ̀nu wòlìi èké náà. Nítorí wọn jẹ̀ ẹ̀mí àwọn Bílìsì, tí n ẹ̀ ịṣẹ̀ iyanu, tí n jáde lọ sódò àwọn ọ̀ba ayé àti tí gbogbo ayé, láti kó wọn jọ̀ sí ogun ojọ̀ nílá yẹn tí Ọ̀lọ̀run Olódùmarè. Ìfihàn 16:13, 14.

Ipilẹ̀ ojọ̀ iwájú Amẹ̀ríkà ní a kọ̀ sórí ịṣẹ̀ Miller, ẹ̀gbọn ó kojá ibi tí ịṣẹ̀ rẹ̀ dá sí. Ẹ̀sìn Adventist fi ipilẹ̀ rẹ̀ sílẹ̀, ó sì padà sí ẹ̀kọ̀-ìsìn tí Pùròtẹ̀sítàntì apẹ̀yìndà àti tí Róòmù. Ilà àṣotẹ̀lẹ̀ kan náà ní a tún gbé sókè nínú iwé Ìfihàn, èyí tí ó bèrẹ̀ nínú iwé Dániẹ̀lì.

“Ìfihàn jẹ̀ iwé tí a fi èdìdì dì, ẹ̀gbọn ó tún jẹ̀ iwé tí a sí. Ó ẹ̀ àkọ̀sílẹ̀ àwọn ịṣẹ̀lẹ̀ àgbàyanu tí yóò ẹ̀lẹ̀ ní ojọ̀ ikẹ̀yìn nínú itàn ayé yìí. Àwọn ẹ̀kọ̀ inú iwé yìí dájú, kì í sì i ẹ̀ ohun ijìnlẹ̀ àdìitú tí a kò lẹ̀ yé. Nínú rẹ̀ ní a tún gbé ilà àṣotẹ̀lẹ̀ kan náà kalẹ̀ gégẹ̀ bí ó tí rí nínú Danieli. Diẹ̀ ninu àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ ní Ọ̀lọ̀run tí tún so, nípa bẹ̀ ọ̀ fi hàn pé a gbọ̀dọ̀ fi itóbi sí wọn. Olúwa kì í tún àwọn nnkan tí kò ní ijẹ́pàtàkì nílá so.” Manuscript Releases, idìpọ̀ 9, 8.

Miller kò lẹ̀ lóye àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ inú iwé Ìfihàn, nítorí pé ilà isìn abọ̀rìṣà àti tí ipapacy tí a tí fi idánimọ̀ rẹ̀ mǵlẹ̀ gidigidi nínú iwé Dániẹ̀lì ní a túbọ̀ gbòòrò sí i nínú iwé Ìfihàn láti kà mó agbára

inúnibíni tí ó tè lé e láti wọ papá itàn àsọtélé.

“Nípasè èsìn òrìṣà, lẹyìn nàà sì nípasè Ìjọ Pápá, Sátàni lo agbára rẹ fún ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ọ̀rúndún nínú isapá láti pa àwọn èléríí olóòdótó Ọlórún rẹ kúrò lórí ilẹ̀ ayé. Àwọn onífẹẹ òrìṣà àti àwọn ọmọ ìjọ pápá ni ẹmí dragoni kan nàà n sún. Ibi kan soṣo tí wọn yàtò sí ni pé Ìjọ Pápá, níwọn bí ó ti n ṣe àfihàn bí ẹni pé ó n sìn Ọlórún, ni ó jẹ ọ̀tá tí ó lewu jùlọ, tí ó sì burú jùlọ. Nípasè iṣẹ Romanism, Sátàni mú ayé ní igbèkùn. Ìjọ Ọlórún tí ó jẹwọ̀ ni a kó lọ sínú àwọn ipò ètan yí, àti fún ju egbèrún ọdún kan lọ àwọn èniyàn Ọlórún jìyà lábẹ̀ ibínú dragoni. Nígba tí a sì gba agbára Ìjọ Pápá kúrò lówọ̀ rẹ, tí a sì fi ipa mú un dá inúnibíni dúró, Johanu rí agbára tuntun kan tí n dide láti tún ohùn dragoni nàà sọ, àti láti tẹ̀síwájú nínú iṣẹ̀ kan nàà tí ó kún fún ikà àti ọ̀rọ̀-òdì sí Ọlórún. Agbára yí, èyí tí ó jẹ̀ ikeyìn lára àwọn tí yóò jagun sí ijo àti ọ̀fin Ọlórún, ni a ṣàpẹ̀rẹ̀ rẹ̀ pẹ̀lú ẹranko kan tí ó ní iwo méjì bí tí ọ̀dọ̀-àgùntàn. Àwọn ẹranko tí ó ṣáájú rẹ̀ ti jáde láti inú ọ̀kun, ṣùgbọ̀n èyí jáde láti inú ilẹ̀, èyí tí ó n ṣojú dídide àlàáfíà ti orílẹ̀-èdè tí a fi n ṣàpẹ̀rẹ̀. “Iwo méjì bí tí ọ̀dọ̀-àgùntàn” nàà n ṣàfihàn dàadáa iwà Ìjọba Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà, gégé bí a ti sọ ọ̀ nínú ilàna ipilẹ̀ rẹ̀ méjì, Republicanism àti Protestantism. Àwọn ilàna wònyí ni aṣírí agbára àti àlàáfíà wa gégé bí orílẹ̀-èdè kan. Àwọn tí wọn kọ́kọ́ rí ibi ààbò lórí etíkun Amẹ́ríkà yò pé wọn ti dé orílẹ̀-èdè kan tí ó bọ̀ lówọ̀ àwọn ẹ̀tọ̀ gíga igbéraga ti popery àti ikà iṣàkóso ọba. Wọn pinnu láti dá ìjọba sílẹ̀ lórí ipilẹ̀ gbòòrò ti òmìnira ti ara ẹni àti ti èsìn.”

“Sùgbọ̀n àwòrán líle tí lápẹ̀rẹ̀ àsọtélé nàà fà fi iyípadà kan hàn nínú iṣẹ̀lẹ̀ àlàáfíà yí. Ẹranko tí ó ní iwo bíi tí ọ̀dọ̀-aguntan n sọ̀rọ̀ pẹ̀lú ohùn dragoni, ó sì ‘n lo gbogbo agbára ẹranko àkókó nàà níwájú rẹ̀.’ Àsọtélé kẹde pé yóò sọ fún àwọn tí n gbé ayé pé kí wọn se ère kan fún ẹranko nàà, àti pé ‘ó sì mú kí gbogbo èniyàn, kékeré àti nílá, ọ̀lọ̀rọ̀ àti tálákà, òmìnira àti ẹrú, gba àmì kan sí ọwọ̀ ọ̀tún wọn, tàbí sí iwájú orí wọn; àti pé kí ẹnikan má bàa lè rà tàbí tà, bí kò se ẹni tí ó bá ní àmì nàà, tàbí orúkọ ẹranko nàà, tàbí nọ́nbà orúkọ rẹ̀.’ Báyi ni Pùròtẹ̀sítàntì fi n tè lé ipasẹ̀ ti Pápási.” Signs of the Times, November 1, 1899.

Fún Miller, ẹranko ọ̀kun àti ẹranko ilẹ̀ ti Ìfihàn orí kẹtálá ṣojú Romu keferi, tí Romu papal sì tè lé e. Miller pẹ̀lú gbìyànjú láti fi àtẹ̀jáde itúmọ̀ rẹ̀ kan Ìfihàn orí kẹtádínlógún, ṣùgbọ̀n imúláradá ogbé ikú ti papacy, ipa àsọtélé ti Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà àti ti Ìparapọ̀ Àwọn Orílẹ̀-èdè wà ní ọ̀de àkópọ̀ ilàna ọ̀run tí àwọn àngẹ̀lì ti fi fún un. Fún un, ẹranko tí ó gòkè jáde láti inú ilẹ̀ nínú Ìfihàn orí kẹtálá ni papacy.

Miller ni ojiṣe tí a ọ̀ò ló láti yọ aṣọ̀ aṣe Ìjọ Pùròtẹ̀sítàntì kúrò ní ọwọ̀ àwọn tí n jẹwọ̀ ara wọn gégé bí Pùròtẹ̀sítàntì tí wọn ti jáde kúrò ní Àkókò Ọ̀kùnkùn. Àkókò tí Orílẹ̀-Èdè Amẹ́ríkà yóò sọ̀rọ̀ bí ẹjọ̀ nílá, nígba tí Ìjọba Olómìnira yí padà di ìjọba tiwántiwá, tí Pùròtẹ̀sítàntì apẹ̀yìndá yóò sì darapọ̀ mó ìjọba apẹ̀yìndá, tí yóò sì tún iṣòkan ijo àti ipínlẹ̀ se, èyí tí ó jẹ̀ àwòrán èdà ijo pópòpù, sì jẹ̀ ohun tí ó wà ní ojọ̀ iwájú ní àkókò rẹ̀. Nítorí idí nàà, ó gbìyànjú láti fi iwé Ìfihàn sí ipò rẹ̀ nínú ètò àtòrunwá tí a ti fi lé e lówọ̀ nípasẹ̀ àwọn àngẹ̀lì.

A yàn án láti lóye ilọ̀síwájú imọ̀ tí a mú jáde ní ọdún 1798 nígba tí a tú iran Odò Ulai nínú Dániẹ̀lì méjọ̀ àti mèsàn-án sílẹ̀. Ní ojọ̀ iwájú, orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà ni yóò lóye iran Odò Hiddekel nínú Dániẹ̀lì orí mewaá títí dé méjìlá, tí a tú sílẹ̀ ní ọdún 1989, nígba tí, gégé bí a ti ṣàpẹ̀júwe nínú Dániẹ̀lì mọ̀kánlá, ẹ̀sẹ̀ ogójì, a papá àwọn orílẹ̀-èdè tí n ṣojú Soviet Union àtijọ̀ kúrò nípasẹ̀ ipápá àti Orílẹ̀-èdè Amẹ́ríkà.

Àgbékalè tí àwọn ángẹ̀lì fí fún Future for America dá lórí idánimò àti ilò àsọtẹ̀lẹ̀ nínú àyíká isòkan mèta ti dragoni, ẹranko náà, àti wòlì èké.

“Ìmọ̀lẹ̀ tí Dániẹ̀lì gbà lówó Ọ̀lórún ni a fí fún un ní pàtàkì fún àwọn ojó ikeyin wònyí. Àwọn iran tí ó rí ní etí Ulàì àti Hidéékẹ̀lì, àwọn odò ìlá ilẹ̀ Sínàrí, wà nísinsinyí nínú ìlànà ìmúṣe, gbogbo àwọn isẹ̀lẹ̀ tí a ti sọ tẹ̀lẹ̀ yóò sì ṣe ní kánkán.” Testimonies to Ministers, 112.

Àwọn ọmọ-ẹ̀yìn Miller gbé ihinrere ángẹ̀lì àkókó àti èkejì kalẹ̀, wọn sì kẹ́de isípáyá idájọ̀ náà. Future for America n gbé ihinrere ángẹ̀lì kẹ́ta kalẹ̀.

Èmi ni mo gbìn, Àpólòsì sì bọ omi; sùgbón Ọ̀lórún ni ó mú un dàgbà. Nítorí náà, ẹni tí ó n gbìn kì í ṣe ohun kan, bèẹ̀ ni ẹni tí ó n bọ omi kì í ṣe ohun kan; bí kò ṣe Ọ̀lórún, ẹni tí n mú un dàgbà. Ní báyí, ẹni tí ó n gbìn àti ẹni tí ó n bọ omi jẹ ọkan; olúkúlùkù yóò sì gba èrè tirẹ̀ gégé bí isẹ̀ àṣekára tirẹ̀. Nítorí àwà jẹ àwọn alábaàṣisẹ̀ pọ̀ pẹ̀lú Ọ̀lórún: ẹyin ni oko Ọ̀lórún, ẹyin ni ilẹ̀ Ọ̀lórún. Gégé bí oore-ọfẹ̀ Ọ̀lórún tí a fí fún mi, gégé bí ọlóbón akólé ilẹ̀, mo ti fí ipilẹ̀ lélé, ẹlòmíràn sì n kọ lẹ̀ e lórí. Sùgbón kí olúkúlùkù kiyèsára bí ó ti n kọ lẹ̀ e lórí. Nítorí kò sí ipilẹ̀ miiran tí ẹnikẹni lè fí lélé ju ẹyí tí a ti fí lélé lọ, ẹyí tí í ṣe Jésù Kristi. 1 Kòrinti 3:6–11.

Látí sàfihàn ihin isẹ̀ ángẹ̀lì kẹ́ta náà ní òtítọ̀, ó yẹ kí ẹ̀ tún sàfihàn ihin isẹ̀ àwọn ángẹ̀lì méjì àkókó náà pẹ̀lú, nítorí a ti sọ fún wa pé kì í ṣe ẹ̀ kí èkẹ́ta wà láísí àkókó àti èkejì. Ihin isẹ̀ àkókó àti èkejì ni ipilẹ̀, ihin isẹ̀ èkẹ́ta sì ni òkúta iparí; sùgbón ihin isẹ̀ èkẹ́ta kì yóò sẹ̀ tàbí tako ti àkókó àti èkejì lááláé. Bí ó bá ṣe bèẹ̀, kì í ṣe ihin isẹ̀ tòótọ̀.

“Wọn fí ifiransẹ̀ àkókó àti èkejì náà hàn ní ọdún 1843 àti 1844, àti nísinsinyí a wà lábẹ̀ ikẹ́de ti èkẹ́ta; sùgbón gbogbo àwọn ifiransẹ̀ mètẹ̀tẹ̀ta náà sì ní látí máa kẹ́de. Ó ṣe pàtàkì gan-an báyí gégé bí ó ti rí rí tẹ̀lẹ̀ pé kí a tún wọn sọ fún àwọn tí wọn n wá òtítọ̀. Pẹ̀lú kowé àti ohun ni a ó fí gbé ikẹ́de náà kalẹ̀, ní fífí ètò wọn hàn, àti ilò àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ tí n mú wa dé sí ifiransẹ̀ ángẹ̀lì èkẹ́ta. Èkẹ́ta kò lè sí láísí àkókó àti èkejì. Àwọn ifiransẹ̀ wònyí ni a ní látí fí fún ayé nínú àwọn itẹ̀jádẹ̀, nínú àwọn àsoyẹ̀, ní fífí nínú ilà itàn àsọtẹ̀lẹ̀ hàn àwọn ohun tí ó ti wà àti àwọn ohun tí yóò wà.” Selected Messages, iwé 2, 104, 105.

Àkíyèsí tí ó dára gan-an wà nípa itàn àwọn Millerite àti itàn tiwa. Àwọn Millerite ni ibèrẹ̀, àwà sì ni ọ̀pín. Wọn gbékalẹ̀, wọn sì gbé iranṣẹ̀ ángẹ̀lì kìn-in-ní àti ti èkejì. Àwà n gbékalẹ̀ iranṣẹ̀ ángẹ̀lì kẹ́ta. Iranṣẹ̀ wọn tí a kò tii sí sílẹ̀ (iran Ulai) wà nínú orí méjì ti Dániẹ̀lì, tiwa sì (iran Hiddekel) wà nínú orí mèta. Wọn dá idánimò iya àkókó àti èkejì múlẹ̀, wọn sì gbé láàárín imúṣe iya èkejì. Àwà n dá idánimò iya kẹ́ta múlẹ̀, a sì n gbé láàárín imúṣe iya kẹ́ta. Ìlànà ilò àsọtẹ̀lẹ̀ wọn ni Róòmù kẹ̀fẹ̀rì (dragoni) àti Róòmù pòòpù (ẹranko náà). Ìlànà wa fún ilò àsọtẹ̀lẹ̀ ni Róòmù òde-òní gégé bí ẹranko onípín mèta.

Bí a ṣe bèrẹ̀ sí í ronú lórí ànimò Róòmù pòòpù nínú orí kẹ̀tálá-dín-lógún Ifihàn gégé bí èkẹ́jọ̀ tí ó jẹ̀ ara àwọn méje, ó yẹ kí a wo ohun tí àwọn ọmọ ẹgbẹ̀ Millerite lóye nípa Róòmù ní àkókó itàn ipilẹ̀. Ángẹ̀lì kẹ́ta yóò ní imọ̀lẹ̀ àfikún, sùgbón imọ̀lẹ̀ náà kì yóò tako òtítọ̀ tí a ti fí idí rẹ̀ múlẹ̀ rí.

Dániẹ̀lì orí kejì, keje, kejo, kọkànlá àti kejilá n tọka sí Róòmù, láàrín àwọn agbára miiran. A n wo ipele méjì ti Róòmù sáájú ọdún 1798; ipele kẹ̀fẹ̀rì àti ti pòòpù gégé bí ìlànà isẹ̀ fún àwọn ilò àsọtẹ̀lẹ̀ ti Miller. Miller àti àwọn aṣáájú-òná náà mò pé “àwọn olùjàngbón láàárín àwọn èniyàn rẹ̀” nínú

Dáníẹ̀lì orí kọ̀kànlá àti ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rìnlá dúró fún Róòmù.

Àti ní àwọn àkókò wònyí, ọ̀pọ̀ yóò dide sí ọ̀ba gúúsù; pẹ̀lú, àwọn ajinigbé láàrín àwọn èniyàn rẹ̀ yóò gbé ara wọn ga láti fi iran náà múlẹ̀; sùgbọn wọn yóò ṣubú. Dáníẹ̀lì 11:14.

Ó kéré tán láti ronú lẹ̀ nínú ẹ̀sẹ̀ yìí. Ọ̀rọ̀ náà “iran” nínú ẹ̀sẹ̀ yìí jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn ọ̀rọ̀ Heberu méjì nínú ìwé Dáníẹ̀lì tí a túmọ̀ sí “iran.” Ọ̀kan nínú àwọn ọ̀rọ̀ Heberu tí a túmọ̀ sí “iran” ni châzôn, ó sì túmọ̀ sí alá, tàbí àsọ̀tẹ̀lẹ̀ tàbí iran. Ọ̀rọ̀ châzôn nì tọ̀ka sí itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀, tàbí àkókò kan, a sì rí i ní ìgbà mẹ̀wàá nínú Dáníẹ̀lì, a sì máa nì túmọ̀ ọ̀ ní gbogbo ìgbà sí “iran.”

Ọ̀rọ̀ Héberù mǐràn tí a tún túmọ̀ sí “iran” ni mar-eh’, ó sì túmọ̀ sí ìrísí. Ọ̀rọ̀ náà mar-eh’ nì tọ̀ka sí ìwòran kan soṣo, ìṣẹ̀lẹ̀ kan ní àkókò kan pàtó. Ọ̀rọ̀ Héberù mar-eh’ farahàn ní ìgbà mètálá nínú ìwé Dáníẹ̀lì, a sì túmọ̀ ọ̀ ní ìgbà mẹ̀fà sí “iran,” ní ìgbà mǐràn sí “ìrísí ojú,” ní ìgbà méjì sí “ìrísí,” àti ní ìgbà kan sí “ẹ̀ni tí ó ní ẹ̀wà.”

Àwọn ọ̀lọ̀ṣà nínú àwọn èniyàn rẹ̀ dúró fún Romu, nítorí náà, ó jẹ́ kókó-ọ̀rọ̀ àsọ̀tẹ̀lẹ̀ nípa Romu tí ó fi iran àsọ̀tẹ̀lẹ̀ náà múlẹ̀ nínú ìwé Dáníẹ̀lì. Nítorí idí yìí, ó ẹ̀ pàtàkì láti lóye itumọ̀ pàtàkì tí Romu ní gégẹ̀ bí àmì àsọ̀tẹ̀lẹ̀.

Ìmọ̀ ọ̀gbọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ nì bẹ̀èrẹ̀ pé ọ̀rọ̀ náà “iran” tí ó dúró fún itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ jẹ́ “iran” kan náà tí a nì sọ̀rọ̀ rẹ̀ nínú ìwé Ìfihàn, nítorí imísí fi hàn pé Dáníẹ̀lì àti Ìfihàn jẹ́ ìwé kan náà, pé wọn nì paríra wọn, pé wọn mú ara wọn dé ipé, àti pé ilà àsọ̀tẹ̀lẹ̀ kan náà tí ó wà nínú Dáníẹ̀lì nì a tún gbé sókè nínú Ìfihàn. Àwọn kókó wònyí tí a gbékalẹ̀ nínú Èmí Ìsọ̀tẹ̀lẹ̀ nì a ti fi sínú àtẹ̀jáde àpilẹ̀kọ̀ yìí tẹ̀lẹ̀, nítorí náà èmí kì yóò tún fi wọn kún un lẹ̀kẹ̀kẹ̀. Èmí yóò fi kókó mǐràn kún un tí àwà náà ti fi sínú rẹ̀ tẹ̀lẹ̀ láti ọ̀dọ̀ Arábirin White. Kókó náà nì pé gbogbo àwọn ìwé Bíbẹ̀lì pàdé, wọn sì parí nínú ìwé Ìfihàn. “Iran” itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ (châzôn) tí a rí nínú Dáníẹ̀lì, tí a sì fi múlẹ̀ pẹ̀lú kókó-ọ̀rọ̀ àsọ̀tẹ̀lẹ̀ nípa Róòmù, dúró fún iran itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ ní gbogbo Bíbẹ̀lì. Gbogbo àwọn ìwé Bíbẹ̀lì pàdé, wọn sì parí nínú Ìfihàn, Ọ̀lórún kì í sì í tako ara Rẹ̀ láé. Rára o! Bí o bá rò pé Ó ti ẹ̀ bẹ̀, iwọ̀ nì lóye ohun kan ní àṣiṣe. Ọ̀rọ̀ Héberù kan náà pẹ̀lú (châzôn) nì a tún túmọ̀ sí iran nínú ìwé Òwẹ.

Níbi tí iran kò sí, àwọn èniyàn ẹ̀gbé: sùgbọn ẹ̀ni tí nì pa ọ̀fin mó, aláyọ̀ nì í ẹ̀. Òwẹ 29:18.

Èyí nì kókó àkókó láti gbé yẹ̀ wò nípa ẹ̀sẹ̀ náà. Bí a bá lóye Rome ní àṣiṣe, nígbà náà a kò lè fidí iran itàn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ múlẹ̀. Ọ̀títọ̀ náà nì ipilẹ̀ rẹ̀ nì ṣàláyé isapá àwọn Jesuit àti àwọn mǐràn jálẹ̀ itàn, tí wọn ti mú ẹ̀kọ̀ ẹ̀sìn àròpò wólẹ̀ láti pa kókó àsọ̀tẹ̀lẹ̀ nípa Rome run. Bí a ẹ̀ nì ronú lóri ọ̀ye ipilẹ̀ nípa Rome, ó yẹ́ kí a fi èyí sọ̀kàn.

“Àwọn tí ó bá dàrú nínú imọ̀ye wọn nípa ọ̀rọ̀ náà, tí wọn kò sì rí itumọ̀ antichrist, dájúdájú wọn yóò fi ara wọn sí ipò tí antichrist. Kò sí àkókò báyii fún wa láti fara pọ̀ mó ayé. Dáníẹ̀lì dúró nínú ipín rẹ̀ àti ní ipò rẹ̀. Ó yẹ́ kí a lóye àwọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ Dáníẹ̀lì àti tí Jòhánù. Wọn nì túmọ̀ ara wọn. Wọn nì fi àwọn ọ̀títọ̀ fún ayé tí gbogbo èniyàn yẹ́ kí ó lóye. Àwọn àsọ̀tẹ̀lẹ̀ wònyí nì yóò jẹ́ ẹ̀lẹ̀rìi nínú ayé. Nípa imúṣe wọn ní àwọn ojọ̀ ikeyin wònyí, wọn yóò ṣàláyé ara wọn.” Kress Collection, 105.

Bí o bá kuna láti rí itumọ̀ aṣòdì sí Kristi (Rome), iwọ̀ yóò dara pọ̀ mó Rome, àti pé a fi ikilọ̀ yìí sílẹ̀ nínú àyíká bí ẹ̀ni pé a lè tàbí a kò lè lóye àwọn ìwé Dáníẹ̀lì àti Ìfihàn. Àwọn Millerite kó ọ̀ye ipilẹ̀

Adventism lé orí ìmòye tí wọn ní nípa ìdánimò wọn ti Rome. Wọn lóye pé a ẹ àfihàn Rome gégé bí agbára méjì tí ń mú ìdahoro wá, pé àwọn méjèèjì jẹ ìpele Rome, sùgbón wọn kò tii dé ibi kan nínú ìtàn láti rí Rome gégé bí ìṣòkan onípele méta gégé bí a ti ẹ aṣojú rẹ nínú ìwé Ìfihàn. Nítorí náà, Dániẹlì ni ipilẹ̀ tí àwọn Millerite sojú, Ìfihàn sì ni òkúta iparí tí Future for America sojú. Kókó miiran tún wà láti inú Dániẹlì orí kọkànlá ẹsẹ kẹrinlá tí a fẹ dá mọ.

Miller àti àwọn aṣáájú-òná náà lóye pé àwòrán inú alá Nebukadinésàrí dúró fún àwọn ijọba mẹrin ti Bábílónì, Médo-Pérsia, Gíríikì àti Róòmù. Wọn kò lè rí kojá ijọba kẹrin náà, nítorí wọn lóye pé Róòmù ti pòòpù jẹ ìpele kejì lásán ti Róòmù, àti nítorí náà pé ijọba kẹrin náà ti parí ní oḍún 1798. Láti ipò tí wọn dúró sí nínú ìtàn, àmì-òná àṣotẹlẹ̀ kan soṣo tí ó kù ni Ìpadàbò Kejì ti Kristi, níbi tí àpáta tí a ya kúrò nínú òkè yóò ti lu ẹsẹ àwòrán náà. Àwọn Millerite mọ àwọn iyàtò àṣotẹlẹ̀ láàárín Róòmù keferi àti Róòmù ti pòòpù, sùgbón níwọn bí a ẹ fi dandan mú wọn láti bá ịṣẹlẹ̀ ipadà Kristi mu pẹlú oḍún 1798, wọn kò lè rí ju àwọn ijọba mẹrin lọ.

“A ti dé àkókò kan níbi tí a ti ń ṣàpẹẹrẹ ịṣẹ mímọ́ Ọlórún pẹlú ẹsẹ ère náà nínú èyí tí a ti dapọ irin mọ amọ ẹrẹ. Ọlórún ní èniyàn kan, àwọn èniyàn àyànfẹ kan, tí ìmòye iyàtò wọn gbọdọ jẹ mímọ́, tí kò gbọdọ di aláimímọ́ nípa fifi igi, koríko gbígbe, àti idọtí koríko kọ sórí ipilẹ̀. Gbogbo okàn tí ó jẹ olóòtító sí àwọn ẹsẹ Ọlórún yóò rí i pé àmì iyàtò igbàgbọ́ wà ni Sábáàti ojọ keje. Bí ijọba bá bọlá fún Sábáàti gégé bí Ọlórún ti pàṣe, yóò dúró nínú agbára Ọlórún àti nínú idábòbo igbàgbọ́ tí a fi lé àwọn èniyàn mímọ́ lówọ lẹ́ẹkan soṣo. Sùgbón àwọn olóṣelú orilẹ̀-èdè yóò gbé sábáàti èké lárugẹ, wọn yóò sì dapọ igbàgbọ́ ẹsìn wọn mọ pípa omọ iyen ti ẹsìn Pápá mọ, ní fifi í ga ju Sábáàti tí Olúwa ti yà sọtò tí ó sì ti bù kún, tí ó ya sọtò fún èniyàn láti pa á mọ ní mímọ́, gégé bí àmì láàárín Òun àti àwọn èniyàn Rẹ tití dé egbèrún iran. Dídapọ ogbón ijọ àti ogbón ịṣelú ni a fi irin àti amọ ṣàpẹẹrẹ. Ìṣòkan yìí ń sọ gbogbo agbára àwọn ijọ di aláílẹra. Fífún ijọ ní agbára ijọba yìí yóò mú àbájade búburú wá. Ó fẹrẹ jẹ pé àwọn èniyàn ti kojá ojú òpó ifaradà Ọlórún. Wọn ti fi agbára wọn sínú ịṣelú, wọn sì ti dara pọ mọ ẹsìn Pápá. Sùgbón àkókò náà yóò dé tí Ọlórún yóò fi jẹ àwọn tí wọn ti sọ òfin Rẹ di asán níyà, ịṣẹ búburú wọn yóò sì padà bọ sórí ara wọn.” Seventh-day Adventist Bible Commentary, volume 4, 1168.

Ìṣipayá orí kẹtadinlógún ni ìdánimò ikeyin fún àwọn ijọba inú àṣotẹlẹ̀ Bíbẹlì, ó sì fi hàn pé àwọn ijọba méje ti ṣubú, àti pé ijọba kejo ni àjọṣepọ́ méta-lẹgbẹ́eta ti Róòmù ode oní. Bí itọkasí àkókó sí àwọn ijọba inú àṣotẹlẹ̀ Bíbẹlì bá jẹ Dániẹlì orí kejì, bẹẹ sì ni láisí àní-àní; nígbà náà, ó yẹ kí itọkasí ikeyin jẹ àfihàn nípasẹ̀ itọkasí àkókó. Báwo ni àwọn ijọba mẹrin ti Dániẹlì orí kejì ẹ lè bá àwọn ijọba méjo mu nínú Ìṣipayá orí kẹtadinlógún?

Nítorí náà, bí a ẹ ń tẹsíwájú, ẹ rántí pé àwọn Millerite kò lè rí àwọn ịṣẹlẹ̀ àṣotẹlẹ̀ tó kojá ìtàn wọn. Íránṣẹ̀ tí wọn lóye tí wọn sì kéde fi Ìpadàbò Kristi lẹ́ẹkejì hàn gégé bí àmì-òná tó tẹlẹ̀ e nínú ìtàn àṣotẹlẹ̀. Sùgbón bí ọye Millerite nípa Rome gégé bí ààmì tí ń fi iran ìtàn àṣotẹlẹ̀ múlẹ̀, àti pẹlú Danieli orí kejì, bá jẹ otítọ́ ipilẹ̀ Millerite méjèèjì, báwo ni èyí ẹ lè bá àwọn ijọba méjo inú orí kẹtadinlógún Ìfihàn mu?

Tí o bá sì ní idánilójú pé àwòrán Dániẹlì méjì jẹ ipilẹ̀, gbogbo ohun tí o nílò láti ẹ ni láti wo àwọn àtẹjádẹ aṣáájú-òná 1843 àti 1850. Àwòrán Dániẹlì méjì wà lóri àwọn méjèèjì. Kò kéré sí iyen ní pàtākì pé Ellen White fi hàn pé Ọlórún ló darí síṣe àwọn àtẹjádẹ méjèèjì náà, àti pé a ẹ wọn gégé bí ètò Rẹ.

“Mo ti rí i pé ọwọ́ Olúwa ló dari àtẹ̀ yíya 1843, àti pé kò yẹ kí a ẹ̀ atúnṣe rẹ̀; pé àwọn nọmbà inú rẹ̀ rí gégé bí Ó ẹ̀ fẹ̀ kí wọn rí; pé ọwọ́ Rẹ̀ sì wà lórí, ó sì bo àṣiṣe kan nínú diẹ̀ lára àwọn nọmbà náà mọ̀lẹ̀, kí ẹnìkẹ̀ni má bàa lè rí i, títí di ìgbà tí ọwọ́ Rẹ̀ fí kúrò.” Early Writings, 74, 75.

Nípa àwòrán itòlẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ 1850 náà, ó sọ pé:

“Mo rí i pé Ọlórún wà nínú itẹ̀jáde àtẹ̀ náà láti ọwọ́ Arákùnrin Nichols. Mo rí i pé àṣotẹ̀lẹ̀ kan wà nípa àtẹ̀ yìí nínú Bíbẹ̀lì, àti pé bí a bá pèsè àtẹ̀ yìí fún àwọn èniyàn Ọlórún, bí ó bá tó fún ẹnìkan, ó tó fún ẹ̀lòmíràn pẹ̀lú, àti pé bí ẹnìkan bá nílò àtẹ̀ tuntun tí a yà lórí iwọn tó tóbi jù, gbogbo wọn nílò rẹ̀ gan-an bákan náà.” Manuscript Releases, volume 13, 359.

Òwẹ̀ àtijọ́ kan wà láti ọ̀dọ̀ ayé tí ó ní, “Àṣiṣe ní ọ̀nà púpọ̀, sùgbọ̀n ọ̀títọ́ ní ọ̀nà kan ṣoṣo.” Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àṣiṣe onírúúrú ni a ti lò láti dí àwọn èniyàn lówọ́ láti mò pé Róòmù ọ̀de-òní nínú Ìfihàn orí kẹ̀tálá-dín-lógún ni orí kejọ́ tí ó wà lára àwọn méje. Ọ̀kan nínú àwọn àṣiṣe wọ̀nyí tí àwọn onímọ̀ ẹ̀kọ́ Ọjọ́-Ìsinmi Adventist n ló ni ìṣàfihàn tí kò tọ́ ti àwọn ìjọba itàn. Kì í ẹ̀ sẹ̀ sí àwọn ìjọba àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì ni mo n tọ́ka sí nìbì; ipè méjì ọ̀tọ̀tọ́ ni wọ̀nyí. Àwọn ìjọba àṣotẹ̀lẹ̀ Bíbẹ̀lì ni a dá lórí ikókó àkókó nínú Dáníẹ̀lì orí kejì, sùgbọ̀n àwọn ìjọba itàn wà tí ó ǵáájú Bábílóni. Ellen White sọ ní kedere ẹ̀ni tí àwọn ìjọba itàn náà jẹ̀, sùgbọ̀n àwọn onímọ̀ ẹ̀kọ́ Ọjọ́-Ìsinmi Adventist kò láti fiyẹ̀ sí ẹ̀rì amúnisin náà, wọn sì dá àtẹ̀lẹ̀ àwọn ìjọba itàn kan sílẹ̀ tí ó mú ọ̀ye dínkù pé Róòmù máa n dìde gégé bí orí kejọ́, tí ó sì wà lára àwọn méje. Síbẹ̀, Róòmù ni ó fí iran náà múlẹ̀.

Àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn ti Adventism àti ti Protestantism apẹ̀yíndà n dábá pé àwọn ìjọba itàn ni Ejibiti, Asiria, Babiloni, Mèdò-Pérsia, Giriki, Róòmù, àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ. Sister White jẹ́ kí a mò pé ìjọba kẹ̀ta kan wà nínú itàn, èyí tí wọn yàn láti fí sílẹ̀. Sẹ̀ wọn n fí ìjọba náà sílẹ̀ ni, tàbí wọn n fí Èmí Àṣotẹ̀lẹ̀ sílẹ̀? Méjèjì.

“Itàn àwọn orílẹ̀-èdè tí, léyìn ara wọn, ti gba àkókò àti ipò tí a pín fún wọn, ní àìmọ́kan n jẹ́rìí sí ọ̀títọ́ kan tí àwọn fúnra wọn kò mò itumọ̀ rẹ̀, n bá wa sọ̀rọ̀. Sí gbogbo orílẹ̀-èdè àti sí gbogbo èniyàn lóníí ni Ọlórún ti yàn ipò kan nínú ètò nílá Rẹ̀. Lóníí a n fí ọ̀jẹ̀ iwọn tí ó wà ní ọwọ́ Ẹ̀ni tí kì í ǵàṣiṣe wọn èniyàn àti àwọn orílẹ̀-èdè. Gbogbo wọn, nípa àṣàyàn tiwọn fúnra wọn, n pinnu àyànmọ́ wọn, Ọlórún sì n ǵàkóso lórí gbogbo rẹ̀ fún imúṣe ètẹ̀ Rẹ̀.

“Itan tí Ẹ̀ni nílá náà, ÈMI NI, ti fí ààmì sí nínú ọ̀rọ̀ Rẹ̀, ní fífí ojú lélẹ̀ lórí ijápọ̀ kan léyìn ijápọ̀ kan nínú ẹ̀wọ̀n àṣotẹ̀lẹ̀, láti ayérayé ìgbàni títí dé ayérayé ojọ́ iwájú, n sọ fún wa ibi tí a wà lóníí nínú ilọ̀síwájú àwọn àkókò-ayé, àti ohun tí a lè retí ní àkókò tí n bọ̀. Gbogbo ohun tí àṣotẹ̀lẹ̀ ti sọ tẹ̀lẹ̀ pé yóò ẹ̀, títí di àkókò isinsinyí, ni a ti tọ́pa rẹ̀ lórí àwọn ojú-iwé itàn, a sì lè ní idánílójú pé gbogbo ohun tí ó ẹ̀ n bọ̀ yóò ẹ̀ ní itòlẹ̀ṣẹ̀ṣẹ̀ rẹ̀.

“Ìparun ikeyin gbogbo àwọn ìjọba ayé ni a ti sọ tẹ̀lẹ̀ ní kedere nínú ọ̀rọ̀ ọ̀títọ́. Nínú àṣotẹ̀lẹ̀ tí a sọ nígbà tí a kẹ̀de idájọ́ láti ọ̀dọ̀ Ọlórún sí ọ̀ba ikeyin ti Ísírẹ̀lì ni a ti fí iranṣẹ̀ yìí hàn pé: ‘Báyí ni Olúwa Ọlórún wí; Yọ́ adé-ìborí náà kúrò, kí o sì mú adé náà kúrò: ... gbé ẹ̀ni tí ó wà nípò kéré ga, kí o sì rẹ̀ ẹ̀ni tí ó ga sílẹ̀. Èmi yóò da a lulẹ̀, da a lulẹ̀, da a lulẹ̀; kì yóò sì sí mó, títí Ẹ̀ni tí ó ní ẹ̀tọ́ sí i yóò fí dé; èmi yóò sì fí i fún Un.’ Hesekieli 21:26, 27.”

“Adé tí a yọ́ kúrò lórí Ísírẹ̀lì kojá lọ ní itẹ̀síwájú sí àwọn ìjọba Bábílóni, Mèdò-Pérsià, Gíríkì, àti Róòmù. Ọlórún wí pé, ‘Kì yóò sì ẹ̀ bẹ̀ mó, títí Ẹ̀ni tí ó ní ẹ̀tọ́ sí i yóò fí dé; èmi yóò sì fí i

fún Un.”

“Àkókò náà tí sún mólé. Lóníí, àwọn àmì àkókò n kède pé a dúró lóri ẹnu-ona àwọn isẹlẹ́ nlá àti mímóràn. Gbogbo ohun nínú ayé wa wà nínú irúkèrúdò. Níwájú ojú wa ni àsọtélẹ́ Olùgbàlà nípa àwọn isẹlẹ́ tí yóò sáájú ibò wíwá Rẹ̀ tí n ẹ: ‘Èyin yóò máa gbó ogun àti àròsò ogun... Orílẹ̀-èdè yóò dide sí orílẹ̀-èdè, àti ijọba sí ijọba: iyan yóò sì wà, àti àjàkálẹ̀-àrùn, àti imìtiti ilẹ̀ ní onírúurú ibi.’ Matteu 24:6, 7.”

“Àkókò isinsinyí jẹ́ àkókò tí ó kún fún ifẹ́-ọkàn líle jùlọ fún gbogbo àwọn aláàyè. Àwọn aláakóso àti àwọn olóṣèlú, àwọn èniyàn tí wọn wà ní ipò igbékẹ́lẹ́ àti àṣẹ, àwọn ọkùnrin àti àwọn obinrin ọlórùn nínú gbogbo ipò ayé, gbogbo wọn ti dojú kọ àwọn isẹlẹ́ tí n ẹlẹ́ yí wa ká. Wọn n sọra wo ibáṣepọ̀ tó ti le koko, tí kò sì ní isinmi, tí ó wà láàárín àwọn orílẹ̀-èdè. Wọn n kiyèsì agbára ifarapa tó n gba gbogbo apá ayé lélé, wọn sì mò pé ohun kan nlá, tí yóò sì jẹ́ ti ipinnu, fẹrẹ́ ẹlẹ́—pé ayé ti dé etí isòro nlá kan tí ó tayọ lópò.”

“Àwọn ángẹ̀lì n dá afẹ́fẹ́ ijà dúró nísinsin yìí, kí wọn má bàa fẹ́ títi ayé yóò fi gba ikilọ́ nípa iparun tí n bọ́ wá; sùgbón iji kan n kóra jo, tí ó ti múra tán láti bú jáde sórí ilẹ́ ayé; àti nígbà tí Ọlórùn yóò pàṣẹ́ fún àwọn ángẹ̀lì Rẹ̀ láti tú afẹ́fẹ́ náà sílẹ́, irú isẹlẹ́ ijà kan yóò wáyé tí kò sí ohun tí ikòwé kankan lè fi ya àwòrán rẹ́.”

“Bíbẹ̀lì, àti Bíbẹ̀lì nikan, ni n fí iran tòótọ́ hàn nípa àwọn nńkan wọnyí. Níhìn-ín ni a ti sí àwọn isẹlẹ́ nlá ikẹyìn nínú itàn ayé wa payá, àwọn isẹlẹ́ tí ó ti n ju ọjiji wọn síwájú tẹlẹ́, tí iró ibowá wọn sì n mú kí ilẹ́ máa mì, tí ó sì n mú kí ọkàn àwọn èniyàn ṣubú nítorí ibẹ̀rù.” Education, 178–180.

Àyọkà yìí ní imọlẹ́ púpọ́ fún àkókò wa, sùgbón ohun tí mo fẹ́ tọka sí ni pé Arabinrin White fí hàn kedere pé ijọba itàn tí ó sáájú Bábílónì ni Ísírẹ̀lì, kí í ẹ́ Ásírià. Àwọn ijọba itàn tí àwọn onímọ̀ ẹ̀sìn máa n lò fí Ísírẹ̀lì sílẹ́ gégẹ́ bí ijọba itàn, láìka agbára àti ọ̀go tí a fí ìdí múlẹ́ ní igbà isàkóso ọ̀ba Sólómónì sí, àti láìka ẹ̀rì taàrà ti imísí nípàsẹ́ Èsẹ́kiẹ̀lì àti Ellen White pé adé Ísírẹ̀lì kojá lọ sí Bábílónì.

Bí a bá fí àlàyé tí a mí sí ijọba-ọ̀ba inú itàn, a ó rí í pé a nílò láti ka Ísírẹ̀lì sí àárín àwọn ijọba wọnyẹn. Ísírẹ̀lì, Ásírià, àti Ejibiti jẹ́ àwọn ijọba inú itàn tí ó sáájú ijọba àkókò nínú àsọtélẹ́ Bíbẹ̀lì, èyí tí ó jẹ́ Bábílónì. Nítorí náà, ijọba kẹ̀rìn nínú “itàn” ni Bábílónì, ikarùn-ún ni Médo-Pérsià, ikefà ni Gírìsì, ikeje ni Róòmù keferi, àti ikejo ni Róòmù pòòpù, èyí tí ó jẹ́ ti àwọn meje, nítorí ó dúró fún ipele kejì ti Róòmù keferi. Pẹ̀lú àwọn ijọba inú itàn, Róòmù pòòpù ni ikejo, ó sì jẹ́ ti àwọn meje.

Nínú Dániẹ̀lì orí keje, a rí àwọn ijọba isọtélẹ́ Bíbẹ̀lì tí a sojú wọn nípàsẹ́ àwọn ẹ̀ranko. Bábílónì ni kinniún náà, tí béàrì Médo-Pérsià tẹ́ lẹ́. Èkẹta ni Gírìsì gégẹ́ bí àmòtẹ̀kùn, léyìn náà sì ni Róòmù gégẹ́ bí ẹ̀ranko “ẹ̀rù àti ibànújẹ gidigidi” tí ó ní “eyín irin.” Ẹ̀ranko ẹ̀lẹ̀rù náà, ní ibámu pẹ̀lú ère Dániẹ̀lì orí kejì, ni Róòmù, ijọba kẹ̀rìn nínú isọtélẹ́ Bíbẹ̀lì.

Àwọn ọ̀mọ-ẹ̀yìn Miller mò ijọba kẹ̀rìn náà gégẹ́ bí Romu, nítorí náà wọn lóye àwọn àbùdá ẹ̀ranko ẹ̀lẹ̀rù náà gégẹ́ bẹ́ẹ̀, wọn sì kan fí gbogbo àwọn àbùdá àsọtélẹ́ ti ẹ̀ranko náà kàn sí ijọba kẹ̀rìn náà. Wọn rí iyàtò láàárín Romu Kẹ̀fẹ̀rì àti Romu Pápà nínú ẹ̀sẹ́ náà, sùgbón wọn kò lè rí ijọba karùn-ún

kan nínú àsọtélé Bíbélì, nítorí pé wọn lò itẹ́kasi àkókó ti àwọn ijọba inú àsọtélé Bíbélì ní ọ̀nà tó tọ́ gégé bí ibi itẹ́kasi wọn. Sùgbón iyàtò láàárín àwọn Romu méjèjì nàà wà nínú ẹ̀sẹ̀ nàà, èyí tí ó jẹ́ kí a lè ka iyàtò láàárín àwọn Romu méjèjì nàà sí aṣojú àwọn ijọba méjì. Sùgbón kì í ṣe kókó-ọ̀rọ́ tí a ń gbé yẹwò nísinsin yìí.

Běè ni ó sọ pé, Erankeo kẹrin nàà yóò jẹ́ ijọba kẹrin lórí ilẹ̀ ayé, èyí tí yóò yàtò sí gbogbo àwọn ijọba miiran, yóò sì jẹ́ gbogbo ilẹ̀ ayé run, yóò tẹ́ ẹ́ mọ̀lẹ̀, yóò sì fọ́ ọ́ tóútúú. Àti pé àwọn iwo mewaáa tí ó jáde láti inú ijọba yìí ni àwọn ọba mewaáa tí yóò dide; omiin sì yóò dide léyìn wọn; ọ̀un nàà yóò sì yàtò sí àwọn àkókó, yóò sì rẹ́ ọba mewa sílẹ̀. Yóò sì máa sọ ọ̀rọ́ ńlá-ńlá sí Ẹni Gíga Jùlọ, yóò sì rẹ́ àwọn ẹni-mímọ́ ti Ẹni Gíga Jùlọ, yóò sì rò láti yí àkókò àti ọ̀fin padà: a ó sì fí wọn lé e lówó títí di àkókò kan àti àwọn àkókò àti pínpin àkókò. Sùgbón idájọ́ yóò jókòò, wọn yóò sì gba àṣẹ́ rẹ́ kúrò lówó rẹ́, láti jẹ́ ẹ́ run àti láti pa á run títí dé ọ̀pin. Danieli 7:23–26.

Ijọba kẹrin nínú Dániẹ̀lì orí kejì ni Róòmù. Àwọn iwo mewaáa nàà ń sàpẹ̀rẹ́ àwọn orílẹ̀-èdè mewaáa tí wọn dúró fún ijọba Róòmù aláìgbàgbọ́, àti kí Róòmù Pápá tó gba isàkóso ayé ní ọ̀dún 538, a ọ̀ mú mewa nínú àwọn ijọba wọnyí kúrò, tàbí a ọ̀ò fa wọn tú. Léyìn nàà ni “iwo” “kékeré” ti ẹ̀sẹ́ kejọ, tí ó ní “ojú bí ojú èniyàn, àti ẹnu tí ń sọ ohun ńláńlá,” yóò dide. Bí a bá ní iwo mewaáa nínú ijọba kẹrin, tí a sì yọ́ mewa kúrò kí “iwo kékeré” lè rọ̀pò àwọn iwo mewa wọnyí, nígbà nàà, nígbà tí a bá yọ́ àwọn iwo mewa nàà kúrò, iwo méje ni yóò sẹ́ kù, àti iwo kékeré nàà ni ẹ̀kejọ, nítorí Róòmù máa ń dide gégé bí ẹ̀kejọ, ó sì jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn méje nàà. Imọ̀lẹ́ púpọ́ wà nípa Róòmù nínú ipele méjì rẹ́ nínú orí yìí, sùgbón ohun tí a ń ṣe níbí niyí péré ni pípa ẹ̀rì kejì hàn pé ní ti àsọtélé gégé bí ó ti rí ní ti itàn pẹ̀lú, Róòmù máa ń dide gégé bí ẹ̀kejọ, ó sì jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn méje nàà.

Nínú orí kejọ ni a ti rí itẹ́síwájú àlàyé orí keje. Orí nàà tún ṣe idánimọ́ àwọn ijọba inú àsọtélé Bíbélì lẹ́ẹkan sí i, sùgbón ó fí ijọba àkókó, iyen Bábílónì, sílẹ̀, nítorí nígbà tí Dániẹ̀lì gba iran orí kejọ, ọ̀pin Bábílónì ti sún mọ́ tòsì gan-an. Nínú orí nàà, Mèdò-Pérsià ni a sàpẹ̀rẹ́ rẹ́ pẹ̀lú àgbò akọ́ tí ó ní iwo méjì. Gírìsì ni a sàpẹ̀rẹ́ rẹ́ pẹ̀lú ewúré akọ́ tí ó ní iwo kan, tí a fọ́, tí ó sì mú iwo mẹrin jáde láti inú iwo tí a fọ́ nàà. Léyìn nàà, “iwo kékeré” kan tẹ̀lé léyìn Gírìsì, àti lẹ́ẹkan sí i, iwo kékeré nàà ń sọjú fún Róòmù. Bí ó tilẹ́ jẹ́ pé Róòmù kì í ṣe ọ̀mọ-ọ̀nà tààrà láti inú ijọba Gírìsì, ẹ̀sẹ́ nàà fí iwo kékeré nàà hàn gégé bí ẹ̀ni tí ó ti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo mẹrin tí ó dide nínú ijọba Gírìsì léyìn tí a ti fọ́ iwo àkókó nàà—èyí tí ó ń sọjú fún Alẹ́ksándà ńlá. Róòmù kì í ṣe ọ̀mọ-ọ̀nà àwọn Gírìkì, sùgbón ó bèrẹ́ isẹgun ayé rẹ́ láti agbègbè Gírìsì, àti ní itúmọ́ yẹn, ó ti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo mẹrin wọnyí jáde.

Nítorí nàà, a rí nínú orí kejọ ẹ̀lẹ̀rìí kejì sí orí keje. Mèdò-Pérsià ní iwo méjì, Gírìsì ní iwo kan, léyìn nàà sì tún ní iwo mẹrin sí i. Èyí jẹ́ iwo méje kí iwo ti Róòmù tó dé, níwọn bí iwo kékeré nàà ti jáde láti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo mẹrin ti Gírìsì. Méjì pẹ̀lú ọ̀kan pẹ̀lú mẹrin dọ́gba méje; léyìn nàà Róòmù, iwo kékeré nàà, ni ẹ̀kejọ, ó sì jẹ́ ti àwọn méje nàà. Ó yẹ́ kí a kiyèsì pé nínú àyọkà yìí, èyí tí ó fí hàn pé Róòmù jáde láti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo Gírìsì, ni ọ̀kan lára àwọn àriyànjiyàn àsọtélé títóbì jùlọ́ ti Miller àti àwọn alábaàsìṣẹ́pọ́ rẹ́ ní láti dojú kọ́ nínú itàn wọn.

Àwọn Pùròtẹ́sítàntì inú itàn yẹn tẹnu mọ́ ọ̀n pé iwo kékeré ti Róòmù kò lè jẹ́ Róòmù, nítorí àsọtélé nàà fí hàn pé iwo kékeré nàà jáde láti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo Gírìkì mẹrin. Nítorí nàà wọn jiyàn pé iwo kékeré nàà dúró fún Ántíókù Epífànìsì, ẹ̀ni tí ó jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn ọba Selúsídì tí itàn wọn tẹ́síwájú léyìn pínpin ijọba Alẹ́ksándà ńlá léyìn ikú rẹ́. Ariyànjiyàn itàn àwọn Míllẹ́ráítì lórí ọ̀ràn

yì tóbi bèè gégé tí, lórí àtẹ̀ iwòyí 1843, a fi ariyànjiyàn nàà sílẹ̀ lòdì sí èkọ̀ àwọn Pùròtẹ́sítàntì tí a dá lórí òtítọ̀ nàà pé Dániẹ̀lì rí iwo kékeré nàà tí ó jáde láti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo Gíríkì mẹ́rin, nítorí nàà kò sì lẹ̀ tọ́ka sí Róòmù, nítorí Róòmù kò ti Gíríkì wá. Ariyànjiyàn nàà kan gbogbo àwọn ẹ̀sẹ̀ inú Dániẹ̀lì níbi tí a ti fi Róòmù hàn. Ìpò àwọn Pùròtẹ́sítàntì nàà tún kún fún èrò pé “àwọn ajinigbé ènìyàn rẹ” nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ́rínlá Dániẹ̀lì mọ̀kànlá gbọ̀dọ̀ jẹ́ Ántíókù Epífànìsì. Nítorí nàà àwọn Míllẹ́ráítì fi sí orí àtẹ̀ nàà tí Sister White sọ pé “ọ̀wọ̀ Olúwa ló dàrì i, kò sì yẹ́ kí a yí i padà,” itọ́kasí kan sí Ántíókù Epífànìsì, tí ń sàfihàn ìdí tí kò fi lẹ̀ jẹ́ ìjọba kẹ́rin nàà. Ẹ́ Róòmù ni ó fi iran itàn àsọtẹ́lẹ̀ múlẹ̀ nì, tàbí ọ̀ba Selúsídì kan tí ó kú ju ọ̀górùn-ún ọ̀dún kan lọ kí Kristi tó bí nì ó dúró fún agbára tí ó dide sí Kristi nígbà ikàniyàn rẹ̀?

Ìbèèrè tí a lẹ̀ gbé kalẹ̀ nì pé, èẹ́sẹ̀ tí a fi fi Róòmù hàn Dániẹ̀lì pé ó ń jáde láti inú ọ̀kan nínú àwọn iwo Gíríkì, bí Róòmù kò bá jẹ́ ọ̀mọ̀ iran tààrà láti Gíríìsì? Ìdáhùn nàà nì pé, ìbèrẹ̀ ìgòkẹ̀ agbára Róòmù bèrẹ̀ ní agbègbè nàà tí ó ti jẹ́ ilẹ̀ Gíríkì tẹ́lẹ̀ rí, sùgbọ̀n èẹ́sẹ̀ tí a fi sàfihàn àsọtẹ́lẹ̀ nàà ní irú ọ̀nà bèè tí yóò fi jẹ́ kí irú idàrúdapọ̀ bèè lẹ̀ wáyé?

Ó kéré tán, yàtọ̀ sí ìjẹ́pàtàkì fífi àkíyèsì sí ibi tí Róòmù ti bèrẹ̀ sí í dide, nì pé àdìitú tí Róòmù fi máa ń yọ̀ síta gégé bí ẹ̀ni kejo, tí ó sì jẹ́ ara àwọn méje nàà, nì a dáhùn nípa fífi Róòmù sọkan pẹ̀lú agbègbè Gíríkì, kí a lẹ̀ pa kókó àdìitú nàà mọ̀ pé Róòmù jẹ́ ara àwọn méje nàà. Àdìitú nàà ẹ̀ pàtàkì tó bèè gan-an, bí ó tilẹ̀ jẹ́ pé àwọn Millerite kò lẹ̀ ti lóye èrò yẹn láti ibi tí wọn dúró nínú itàn. Òtítọ̀ nàà pé gbogbo àwọn itọ́kasí tí ó wà lórí kí í ẹ̀ àwòrán 1843 nìkan, sùgbọ̀n lórí àwòrán 1850 pẹ̀lú, jẹ́ àpẹ̀júwe àwọn kókó-ọ̀rọ̀ tí a sọ tààrà nípa wọn nínú Ọ̀rọ̀ àsọtẹ́lẹ̀ Ọ̀lọ̀run, àfi itọ́kasí kan soṣo nàà tí ó tẹ̀numọ̀ pé Antiochus Epiphanes kí í ẹ̀ agbára tí ó dide lòdì sí Kristi, mú kí àfikún nàà sí àwòrán nàà ẹ̀ pàtàkì gidigidi. Ó burú tó bèè mélòò nì pé nígbà tí Adventism fi àwọn ìpilẹ̀ wọn sílẹ̀, wọn ti rí ara wọn lónlì ní fífi kọ̀nì pé agbára ẹ̀sẹ̀ kẹ́rínlá tí Dániẹ̀lì mọ̀kànlá nì Antiochus Epiphanes, kí í ẹ̀ Róòmù! Ní báyii wọn ń kọ̀nì ní ohun tí àwọn Millerite kọ̀ lónà líle tó bèè tí wọn fi sàfihàn àriyànjiyàn nàà lórí àwòrán 1843!

Àwọn ìjọba itàn fi hàn pé Róòmù dide gégé bí èkejo, ó sì jẹ́ ti àwọn méje nàà. “Iwo kékeré” inú orí keje tí ń sọ “àwọn ọ̀rọ̀ ńlá lòdì sí Ọ̀gá-ògo Jùlọ̀” dide gégé bí èkejo, ó sì jẹ́ ti àwọn méje nàà. Àwọn iwo inú orí kejo fi hàn pé Róòmù dide gégé bí èkejo, ó sì jẹ́ ti àwọn méje nàà.

Nínú àpilẹ̀kọ̀ tí ń bọ̀ a ọ̀ò sàyèwò bí Róòmù ìgbà ọ̀de ọ̀nì, gégé bí a ti sàfihàn rẹ̀ nínú Ìfihàn orí kẹ̀tadínlógún, ẹ̀ dide gégé bí èkejo, tí ó sì jẹ́ ọ̀kan nínú àwọn méje. Lẹ́yìn nàà a ọ̀ò padà sí Dániẹ̀lì méjì, a ó sì sàlàyé ìdí tí àwọn ìjọba mẹ́rin nínú Dániẹ̀lì méjì, èyí tí í ẹ̀ ikọ̀kọ̀ idarúko àwọn ìjọba isọtẹ́lẹ̀ Bíbẹ̀lì, fi bá àwọn ìjọba méjọ̀ nínú Ìfihàn orí kẹ̀tadínlógún mu.